

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Кравченка Олега Вадимовича на тему: «Принципи архітектурно-планувальної організації відкритих міських просторів з порушеними територіями», представленої на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю 18.00.04 – містобудування і ландшафтна архітектура.

Актуальність обраної теми. У багатьох містах, особливо вуглевидобувних регіонів, в силу тих чи інших обставин існують порушені території, утворені в тому числі в результаті життєдіяльності людини, як наслідок взаємодії антропогенних, техногенних і природних ландшафтів. Проблеми порушених територій у міському середовищі включають в себе різноманітні питання, які потребують свого вирішення: соціально-економічні, екологічні, функціонально-планувальні, ландшафтно-естетичні, архітектурно-просторові тощо.

Рівень знань з даної проблематики характеризується з одного боку - напрацюваннями в теорії містобудування, а саме значущістю змісту і кількістю літературних джерел. З іншого – певним відставанням містобудівних рішень від запитів архітектурної практики, незадовільною глибиною проробки окремих теоретичних положень, недостатнім рівнем вивчення параметрів порушених територій, відсутністю цілісного комплексного підходу для забезпечення обґрунтованості і ефективності прийняття проектних рішень.

Вказані вище питання, разом з іншими, спонукають до проведення досліджень та відпрацювання методичних рекомендацій з архітектурно-планувальної організації відкритих міських просторів з порушеними територіями.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації базується на результатах аналізу існуючої теоретичної бази і практичного вітчизняного та зарубіжного досвіду в галузі вивчення, використання та удосконалення організації відкритих міських просторів з порушеними територіями

В результаті чого запропоновані методичні основи формування архітектурно-планувальної організації відкритих міських просторів з порушеними територіями, які базуються на принципах історичної спадкоємності, функціональної реновації, метаморфолізації та динамічної адаптації.

Достовірність основних положень підтверджується, по-перше, критичним аналізом теоретичних робіт за даною тематикою, вивченням проектного досвіду, участю автора у наукових конференціях, де його пропозиції пройшли апробацію і отримали позитивну оцінку. По-друге, використанням відповідних методів дослідження (гіпотетичний – висунення гіпотези, натурні обстеження, аналітичний, статистичний, порівняльний аналіз, моделювання).

Наукова новизна результатів. Вперше визначено і систематизовано регіональні закономірності формування порушення міського середовища за ландшафтними ознаками.

Вперше відпрацьована типологія відкритих міських просторів з порушеними територіями за результатами визначення їх просторових і композиційних структур.

Визначені принципи архітектурно-планувальної організації відкритих міських просторів з порушеними територіями.

Дістали подальшого розвитку прийоми архітектурно-планувальної організації відкритих міських просторів з порушеними територіями та засоби їх реалізації.

Удосконалена методика архітектурно-планувальної організації відкритих міських просторів з порушеними територіями.

Практичне значення дослідження: отримані результати є важливими як для розвитку освітньої галузі (вони вже використані у навчально-методичній роботі кафедри містобудування Національного авіаційного університету), є незамінними для реального проектування (окремі положення методики архітектурно-планувальної організації відкритих міських просторів з порушеними територіями вже впроваджені до проектних розробок), так і для належного утримання та якісного функціонування відновленого міського середовища на місці порушених територій з боку управлінських адміністративних організацій і установ.

Повнота викладу матеріалу в опублікованих працях за темою дослідження є **достатньою**, про що свідчить кількість опублікованих праць (6 статей у фахових виданнях, що входять до переліку ДАК України, 1 стаття в іноземному науковому виданні «Наука, техника, образование», що входить до РИНЦ та «Ulrich's Periodicals Directory»), їх зміст загалом відповідає заявленим завданням та об'єкту дослідження в цілому.

Дисертація включає необхідні структурні частини і складається термінологічного словника, вступу, основної частини (чотири розділи), висновків, списку використаних джерел та додатків (4 акти впровадження результатів дисертаційного дослідження). У вступі розкрита актуальність наукової задачі та її зв'язок з науковими програмами. Мета роботи загалом узгоджується з назвою дисертації, а завдання дослідження вказують на шляхи її досягнення. Предмет дослідження узгоджений з назвою теми та не виходить за рамки об'єкту дослідження. Наукова новизна результатів та практична значимість роботи загалом є розкритою та достовірною.

У першому розділі (55 сторінок, з них 19 рисунків на 19 стор. та 6 таблиць на 4,5 стор.) «Передумови формування відкритих міських просторів з порушеними територіями» наводяться: аналіз існуючого стану порушеного міського середовища Донбасу, характерні риси порушень, аналіз вітчизняного та закордонного досвіду освоєння порушених територій в міському середовищі, відкриті міські простори з порушеними територіями як структурний елемент порушеного середовища міст Донбасу.

Другий розділ (38 сторінок, з них 1 таблиця на 1 стор. та 6 рисунків на 6 стор.) «Методичні основи дослідження» присвячений: загальній методичній направленості роботи, методам дослідження архітектурно-планувальної організації відкритих міських просторів з порушеними територіями, відпрацюванню понятійно-термінологічного апарату, вивченню існуючого теоретичного (методичного) досвіду формування відкритих міських просторів з порушеними територіями.

У третьому розділі (48 сторінок, в т.ч. 12 рисунків на 12 стор.) «Архітектурно-планувальна організація відкритих міських просторів з порушеними територіями» наводиться класифікація відкритих міських просторів з порушеними територіями та визначені їх формоутворюючі компоненти, проведений аналіз організації меж відкритих міських просторів з порушеними територіями на рівні «каркас» і «тканина» міста, відпрацьовані моделі розміщення відкритих міських просторів в структурі міст, визначені композиційні засоби формування меж відкритих міських просторів, розроблена типологія відкритих міських просторів з порушеними територіями та наведені «морфотипи відкритих міських просторів з порушеними територіями».

У четвертому розділі (59 сторінок, в т.ч. 20 рисунків на 20 стор.) «Принципи та прийоми організації порушеного міського середовища» заявлене визначення принципів архітектурно-планувальної організації відкритих міських просторів з порушеними територіями, наводяться прийоми та засоби їх реалізації, узагальнюються методичні рекомендації архітектурно-планувальної організації відкритих міських просторів з порушеними територіями.

Загалом, результати дослідження викладені на 237 сторінках, що містять 156 сторінок авторської частини, 61 сторінку ілюстрацій, 2 сторінки термінологічного словника, 15 сторінок списку використаних джерел (169 найменувань), 4 додатки на 5 сторінках.

В роботі наявною є деяка нерівномірність інформаційного насичення розділів загалом та ілюстративних матеріалів зокрема. Особливо вирізняється 2 розділ, який за кількістю ілюстрацій (6 одиниць) є значно меншим за інші та частково 3 розділ (12 одиниць ілюстрацій). Однак автору загалом вдалося продемонструвати вміння тримати лінію логічного мислення і в більшій частині роботи аргументовано викладати власні висновки.

До представленої роботи є наступні зауваження та запитання:

1. У вступі роботи не вказані межі дослідження (стор.6-14) - географічні, типологічні, часові чи територіальні тощо, а це вказує на те, що виходячи із визначення терміну «відкритий міський простір з порушеними територіями», що надає автор у термінологічному словнику (стор.4), дослідження має охопити всі типи міських поселень всіх регіонів Укра-

їни чи інших країн. Крім цього, не можна залишати без уваги ситуацію на територіях Донбасу, де останні 1,5 роки триває АТО, межі дослідження про це нічого не вказують.

2. У зв'язку із цим можна вважати не повним перелік видів порушених територій (стор.16): наприклад, актуальним на сьогодні є різновид таких територій, які виникли внаслідок військових дій.

3. Автор вказує, що в роботі «методи дослідження ґрунтуються на системному вивченні ... особливостей процесу формування відкритих просторів ...» (стор.11), при цьому далі у розділі 2 вказується, що «методи дослідження ґрунтуються на комплексній містобудівній оцінці ...» (стор.69, абз.3), а далі знову вказується на системному підході до дослідження «враховуючи системний підхід у цій роботі ...» (стор.70, абз.2). На позиціях якого підходу намагався будувати своє дослідження автор – системному чи комплексному – питання залишається відкритим.

4. Пункти наукової новизни (стор.12) представлені не у відповідності із структурно-логічною побудовою дисертації (див. зміст роботи): адже в роботі спочатку «визначені регіональні закономірності ...», потім «розроблена типологія ВМП з ПТ ...», далі «визначені принципи архітектурно-планувальної організації ВМП з ПТ», після цього «дістали подальшого розвитку розробка прийомів ...». Це загалом відповідає черговості викладу завдань дослідження (стор.11).

5. На багатьох рисунках (наприклад 1.6, 1.11 - 1.18, 3.12...тощо) інформація не читається із-за замалого розміру шрифту та занадто зменшених графічних зображень. Це значно понижує рівень сприйняття наукової інформації.

6. У окремих випадках в тексті дисертації недостатньою є кількість посилань на джерела інформації. Наприклад, окрім іншого, у підрозділі 2.1 «загальна методика дослідження порушеного міського середовища» (стор.69-80), який має ключове значення для аналізу методів дослідження та відпрацювання її загальної методики (*Довідник офіційного опонента. – К.Редакція «Бюлетня ВАК України», 2010. – стор.32*), містить посилання на роботи інших фахівців лише в одному місці (стор.73, абз.3), де вказані два джерела. У 4 розділі (стор.155-213) також майже відсутні посилання на наукові першоджерела, є лише три випадки ([112], стор.185, робота Преображенського В.С., [63], стор.193 – робота автора, [66], стор 196, робота автора).

7. Як наслідок попередніх не доопрацювань із першоджерелами – не вказано звідки взяті твердження, що на «...сьогодні в містобудівній науці під моделлю розуміють ...» (стор. 79, абз.3) та чому «метод моделювання охоплює кілька етапів ...» (стор.80, абз.2), які вважає автор достовірними, при цьому вони не відповідають суті тим, які вже є відпрацьованими в теорії архітектури.

8. У роботі автор порівняно вільно трактує містобудівні терміни: «центральна зона» (стор.48, абз.2), «центральна планувальна зона» (стор.48, абз.3) та «центральна архітектурно-планувальна зона» (стор.49, табл.1.1) – адже судячи із сутності викладу матеріалу пошукувач вважає що це є одне і теж.

9. Автор вказує, що провів кількісну оцінку ВМП, що містять ПТ у планувальних зонах міст (стор.62, абз.4), при цьому виходячи із наведеної інформації (табл.1.5-1.6) – автор наводить кількісні показники територій міст чи окремих їх частин (в км чи %), а в чому полягає їх оцінка – не зрозуміло.

10. Автор вказує, що «в результаті комплексного аналізу факторів ... склалася наступна класифікація відкритих архітектурних просторів ВМП з ПТ...» (стор.110, абз.3). Це можна вважати як один із суттєвих результатів даного дослідження, однак де представлений комплексний (тобто – детальний, всебічний) аналіз факторів – не вказано, відсутні посилання на інші підрозділи дисертації чи опубліковані роботи.

11. В роботі наводяться основи архітектурно-планувальної організації меж ВМП на таких рівнях як каркас, тканина, компонент містобудівної структури (підрозділ 3.2, стор.117-136). Тут виникає питання, що вкладає автор у поняття «межа» і як можна провести її розпланування. Чи можливо тут межа означає - «певна зона», а не містобудівна лінія? Чи мова тут іде лише про визначення меж ВМП з ПТ, а не їх архітектурно-планувальну організацію (рис.3.5-3.6)?

12. В роботі наводиться формула (стор.183, абз.2, на жаль не пронумерована), де компоненти, які мабуть означають основні функціональні види життєдіяльності людини (житло, виробництво, торгівля, відпочинок та розваги, обслуговування навчання) додаються та які множаться на компонент «озеленення та благоустрій». Що я формула означає та як нею скористатися в ході впорядкування різних за основною функцією видів містобудівного середовища на різних рівнях ієрархії в реальному проектуванні – не зрозуміло?

13. В 4 розділі автор наводить методику архітектурно-планувальної організації ВМП з ПТ (стор.184-193), яка містить досить великі передпроектні етапи (передпроектний, аналітичний, творчо-пошуковий, прогнозний та саме етап проектування), які включають в собі значну кількість процедур та інколи дублюються між собою (наприклад, архітектурно-планувальне вирішення ВМП з ПТ – складова частина творчо-пошукового етапу та архітектурно-планувальні рішення – частина етапу проектування). При цьому для реального проектування важливим є не лише повнота і точність отриманих результатів, але і оперативність та лаконічність у прийнятті рішень.

14. В дисертації (підрозділ 4.3) наведені ілюстрації (рис.4.16-4.20), які не прив'язані до тексту дисертації посиланнями. На них нанесені приклади навчальних проектних рішень, як результати впровадження отриманих наукових положень. Їх в такому разі доречно було б оформити у вигляді окремого додатку в кінці дисертації.

15. В актах, які вказують на впровадження результатів дослідження (стор.234-237) заявлені його різні теми, а саме: «Принципи архітектурно-планувальної організації відкритих міських просторів, що містять порушені території (на прикладі міст Донбасу)», чи таке «Принципи архітектурно-планувальної організації відкритих міських просторів з порушеними територіями (на прикладі міст Донбасу)», що відрізняється від редакції остаточної назви роботи «Принципи архітектурно-планувальної організації відкритих міських просторів з порушеними територіями».

Загалом, задля об'єктивності слід вказати, що до даної дисертації виникає значна кількість запитань чи зауважень. При цьому, зважаючи на наявну наукову новизну та її практичну значимість, на наш погляд, вона вносить істотний доробок до теорії архітектури та містобудування.

Висновок: Загалом дисертація за темою «Принципи архітектурно-планувальної організації відкритих міських просторів з порушеними територіями» є самостійною завершеною науковою роботою, у якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливу наукову задачу з формування методичних основ архітектурно-планувальної організації відкритих міських просторів з порушеними територіями, що базуються на виявлених принципах та відпрацьованих прийомах, і яка в цілому відповідає вимогам МОН України, а її автор, **Кравченко Олег Вадимович** заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю 18.00.04 – містобудування і ландшафтна архітектура.

Комерційний директор
ТОВ «Група компаній СП»,
доктор архітектури, професор

В.В.Шулик

Підпис В.В.Шулика підтверджую:

